

Ο Χάνσελ και η Γκρέτελ στην Ελλάδα

Ένα συγκριτικό μωσαϊκό της διασκευής, μετάφρασης και υποδοχής του κλασικού παραμυθιού των Grimm στον ελληνόφωνο χώρο

Τασούλα Τσιλιμένη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πέτρος Πανάου
Επίκουρος Καθηγητής Παιδικής Λογοτεχνίας
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κλασικό παραμύθι μεταφράζεται, διασκευάζεται και γίνεται δεκτό με διαφορετικό τρόπο από τα «μη-κλασικά» έργα για παιδιά. Οι σημαντικότερες διαφορές σχετίζονται με την ανεξέλεγκτη διάχυση της ιστορίας σε κάθε γωνιά του πλανήτη, καθώς και με την έντονη τάση εκδοτών και μεταφραστών ανά το παγκόσμιο για ελεύθερη μετάφραση ή διασκευή των κλασικών παραμυθιών. Διερευνώνται και αναλύονται είκοσι περίπου εκδοχές του «Χάνσελ και Γκρέτελ» στα Ελληνικά. Παρότι τα κείμενα έχουν φτάσει στην Ελλάδα ακολουθώντας διαφορετικές διαδρομές (πρόκειται κυρίως για μεταφράσεις διασκευών της ιστορίας από την Αγγλία, Ιταλία και Ισπανία) όταν διαβαστούν με συγκριτική διάθεση σχηματίζουν ένα μωσαϊκό της μετάφρασης και υποδοχής του κλασικού παραμυθιού των αδελφών Grimm στην Ελλάδα. Τα κείμενα αυτά παρέχουν σημαντικές πληροφορίες ως ένα σώμα κειμένων τα οποία έχουν επιλεγεί για έκδοση στην Ελλάδα, έχουν μεταφραστεί ή αποδοθεί με συγκεκριμένους τρόπους στα Ελληνικά, και προωθούνται στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με τις τάσεις στην ανταλλαγή και μεταφορά του κλασικού παραμυθιού στην Ελλάδα, καθώς και σχετικές εκδοτικές και μεταφραστικές τάσεις και μοτίβα. Η τελική εικόνα της κλασικής αυτής ιστορίας για τον έλληνα αναγνώστη δεν έχει τόσο να κάνει με το γερμανικό κείμενο των Grimm, όσο με τις διασκευές και ελεύθερες μεταφράσεις που συναντάει κανείς στα ράφια των ελληνικών βιβλιοπωλείων και βιβλιοθηκών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν άρθρο διερευνώνται και αναλύονται είκοσι δύο ελληνικές εκδοχές του παραμυθιού «Χάνσελ και Γκρέτελ», οι οποίες έχουν συλλεχθεί από ράφια βιβλιοθηκών και βιβλιοπωλείων

κατά το έτος 2011. Παρότι τα κείμενα έχουν φτάσει στην Ελλάδα ακολουθώντας διαφορετικές διαδρομές, όταν διαβαστούν με συγκριτική πρόθεση σχηματίζουν ένα μωσαϊκό που περιγράφει ικανοποιητικά τη μετάφραση και υποδοχή του κλασικού παραμυθιού των αδελφών Grimm. Τα κείμενα αυτά παρέχουν σημαντικές πληροφορίες ως ένα σώμα που έχει εκδοθεί στην Ελλάδα, έχει μεταφραστεί ή αποδοθεί στα Ελληνικά και προωθείται στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Εξάγονται συμπεράσματα που αφορούν στις τάσεις, στην ανταλλαγή και μεταφορά του κλασικού παραμυθιού στην Ελλάδα, καθώς στις σχετικές εκδοτικές και μεταφραστικές τάσεις και μοτίβα.

Το κλασικό παραμύθι μεταφράζεται, διασκευάζεται και γίνεται δεκτό με διαφορετικό τρόπο από τα «μη-κλασικά» έργα για παιδιά. Οι σημαντικότερες διαφορές σχετίζονται με την ανεξέλεγκτη διάχυση της κλασικής ιστορίας σε κάθε γωνιά του πλανήτη, καθώς και με την έντονη τάση εκδοτών και μεταφραστών, σε παγκόσμιο επίπεδο, για ελεύθερη μετάφραση ή διασκευή των κλασικών παραμυθιών. Σχετικά με το πρώτο χαρακτηριστικό, είναι ενδεικτικό ότι από τις είκοσι δύο εκδοχές που μελετά η παρούσα εργασία, μόνο μία αναγνωρίζει τα Γερμανικά ως τη γλώσσα-πηγή. Οι υπόλοιπες είκοσι μία εκδόσεις μεταφράζουν ή διασκευάζουν στα Ελληνικά μη-γερμανόφωνα κείμενα, αντικαθιστώντας το ξένο κείμενο με ελληνικό και διατηρώντας την εικονογράφηση και τον σχεδιασμό του αρχικού βιβλίου. Μία έκδοση περιγράφεται ως «διασκευή» στα Ελληνικά, έξι κείμενα είναι μεταφράσεις από τα Αγγλικά, πέντε από Ιταλικά, τρεις από Ισπανικά και μία από Γαλλικά. Πέντε εκδόσεις δεν αναγνωρίζουν/αναφέρουν κείμενο-πηγή, ούτε και παραθέτουν κάποιο όνομα μεταφραστή.

Οι αριθμοί αυτοί μας δίνουν μια αντιπροσωπευτική εικόνα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας ανάμεσα στην ελληνική παιδική λογοτεχνία και τις λογοτεχνίες των πιο πάνω γλωσσών. Ως διεθνής γλώσσα, τα Αγγλικά διασχίζουν σχετικά εύκολα τα σύνορα των περισσότερων χωρών στον κόσμο, ενώ παραδοσιακά η ανταλλαγή κειμένων μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας γίνεται ανεμπόδιστα, λόγω της γεωπολιτικής και πολιτισμικής εγγύτητας των δύο χωρών. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι μερικοί από τους εκδοτικούς οίκους, όπως οι Modern Times και Susaeta, είναι ελληνικά παραρτήματα πολυεθνικών εταιριών. Αυτό σημαίνει ότι το ίδιο βιβλίο τυπώνεται σε πολλές γλώσσες σε κεντρικό σημείο (συνήθως στην Κίνα) και στη συνέχεια διανέμεται στις αντίστοιχες εθνικές αγορές. Όλα τα πιο πάνω εξηγούν το παράδοξο φαινόμενο ένα γερμανικό παραμύθι να μην εισάγεται στην Ελλάδα κατευθείαν από τη Γερμανία, αλλά μέσω «ενδιάμεσων πτήσεων» από το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ, την Ιταλία, και αλλού.

Μια επιπρόσθετη γενική παρατήρηση αφορά το στάτους του μεταφραστή στην Ελλάδα, το οποίο φαίνεται να είναι αρκετά χαμηλό. Αυτό αποκαλύπτει τουλάχιστο ο τρόπος με τον οποίο οι υπό μελέτη εκδόσεις αναγνωρίζουν τους μεταφραστές τους. Τα ονόματά τους βρίσκονται συνήθως τυπωμένα με μικροσκοπικά γράμματα, είτε κάπου μέσα στο βιβλίο (δίπλα από τη σελίδα τίτλου) είτε στο οπισθόφυλλο. Σε αρκετές περιπτώσεις, δεν αναφέρεται καθόλου το όνομα του μεταφραστή..

Παρότι αρκετές από τις εκδόσεις/εκδοχές που μελετάμε δεν μας πληροφορούν για τη χρονολογία έκδοσής τους, αδρομερώς και με βάση τυποεκδοτικά χαρακτηριστικά μπορούμε να κατατάξουμε τα βιβλία χρονολογικά σε δύο ομάδες: σε αυτά που εκδόθηκαν από το 1990 και μετά και σε παλαιότερες εκδόσεις. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι πιο παλιές εκδόσεις τείνουν να αλλοιώνουν τον τίτλο της ιστορίας ή και τα ονόματα των πρωταγωνιστών. Ένα απ' αυτά τα βιβλία, για παράδειγμα, φέρει τον τίτλο «Το Σπίτι από Πιπερόριζα», ένα άλλο τιτλοφορείται «Χανς και Γκρέτε» κι ένα τρίτο, «Τα Δυο Αδέλφια». Η παλαιότερη έκδοση που έχουμε εντοπίσει (την οποία τοποθετούμε κάπου στη δεκαετία του '60) εξελληνίζει πλήρως τα ονόματα των παιδιών-πρωταγωνιστών, αφού τιτλοφορείται «Ο Γιαννάκης και η Αννέτα». Αυτό σε αντίθεση με τις πιο πρόσφατες εκδόσεις, οι οποίες υιοθετούν χωρίς εξαίρεση τον τίτλο «Χάνσελ και Γρέτελ». Μοναδική διαφοροποίηση αποτελεί η προσθήκη άρθρων σε κάποιους τίτλους, τα οποία διευκρινίζουν το φύλο του κάθε πρωταγωνιστή: «**Ο** Χάνσελ και **η** Γκρέτελ». Αυτή η διαφορά δε φαίνεται να οφείλεται σε διαφορετικές σύγχρονες μεταφραστικές τάσεις, αφού η πρακτική του εξελληνισμού των ονομάτων εξακολουθεί να αποτελεί συχνό φαινόμενο. Αυτό που πιθανό να έχει αλλάξει είναι η θέση και η αναγνωρισιμότητα της συγκεκριμένης ιστορίας μέσα στο ελληνικό λογοτεχνικό πολυσύστημα. Η ιστορία φαίνεται να αναγνωρίζεται ευκολότερα τώρα ως «κλασικό παραμύθι», πράγμα που κάνει τους μεταφραστές να κρατάνε αναλλοίωτα τα αρχικά, αναγνωρίσιμα ονόματα. Επιπρόσθετα, αυτή η αναγνωρισιμότητα αξιοποιείται από τους εκδότες κατά την προώθηση του βιβλίου, οπότε και αυτοί δεν επιθυμούν να χαθούν τα γνωστά ονόματα που αποτελούν και τον τίτλο της ιστορίας.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο, οι πιο σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις εκδοχές που έχουμε μελετήσει σχετίζονται με την ταυτότητα και το ρόλο της μητριάς. Επειδή δε γνωρίζουμε Γερμανικά, επιλέξαμε να στηριχθούμε στο αγγλικό κείμενο της Maria Tatar, η οποία μεταφράζει και σχολιάζει το παραμύθι «Χάνσελ και Γκρέτελ» από την έβδομη και τελευταία έκδοση του *Kinder- und Hausmärchen* (Grimm, 1857). Η Tatar μας πληροφορεί ότι η κακιά μητριά του παραμυθιού δεν υπήρξε ανέκαθεν «κακιά», ούτε καν «μητριά». Στις πρώτες εκδοχές του παραμυθιού, ο ξυλοκόπος και η γυναίκα του είναι οι βιολογικοί γονείς των παιδιών. Στην τέταρτη έκδοση του βιβλίου τους το 1840, οι Grimm μετατρέπουν τη «γυναίκα» σε «μητριά» και την φωτογραφίζουν ως τον «κακό» της υπόθεσης. Κι ενώ σε παλαιότερες εκδοχές της ιστορίας ο πατέρας φέρει μερίδιο ευθύνης για την εγκατάλειψη των παιδιών, στις νεότερες εκδοχές διαφωνεί, αν και χωρίς αποτέλεσμα, με τις σχετικές προτάσεις και πράξεις της δεύτερης γυναίκας του (Tatar, 2002: 45).

Θα υπέθετε κανείς ότι το ζήτημα είχε λήξει με την έβδομη και τελική έκδοση του *Kinder- und Hausmärchen*. Όμως οι καλές ή κακές μητρίες ή μητέρες που συναντάει ακόμα σε ελληνόφωνες εκδόσεις της ιστορίας, τον διαψεύδουν. Σε εφτά από αυτές τις ιστορίες, η γυναίκα είτε είναι ξεκάθαρα είτε φαίνεται να είναι η βιολογική μητέρα των παιδιών. Σε τρεις ιστορίες η μητέρα δεν αναφέρεται καθόλου και σε δώδεκα μόνο εκδοχές είναι η μητριά τους. Αυτό σημαίνει ότι οι μισές περίπου εκδοχές δεν παρουσιάζουν την κακιά μητριά της τελευταίας έκδοσης του *Hausmärchen*. Από τις εφτά μάλιστα εκδοχές που η γυναίκα είναι η βιολογική μητέρα των παιδιών, μόνο δύο την παρουσιάζουν ως κακιά και εγωίστρια, ενώ οι υπόλοιπες

απεικονίζουν μια ανιδιοτελή και στοργική μάνα. Σε μια εκδοχή (Μίνωας, 2005) τα παιδιά δεν εγκαταλείπονται, αλλά κατά λάθος χάνονται στο δάσος, ενώ σε κάποια άλλη (Καθημερινή, 2008) οι γονείς τους λόγω πενίας τα αφήνουν στο δάσος με την ελπίδα να τα βρει κάποιος καλός άνθρωπος που θα μπορέσει να τους παρέχει φαγητό και στέγη. Στην παλαιότερη έκδοση που έχουμε εντοπίσει (Αγκυρα, χ.χ.) δηλώνεται ευθαρσώς ότι και οι δύο γονείς λατρεύουν τα παιδιά τους, ενώ η μητέρα διαφωνεί με την απόφαση να τα αφήσουν στο δάσος. Όταν τα παιδιά επιστρέφουν στο σπίτι, και οι δύο γονείς είναι παρόντες και κλαίνε από συγκίνηση και μετάνοια. Άλλες δύο ιστορίες επίσης αποφεύγουν να αναφέρουν το θάνατο της μητέρας στο τέλος.

Αντίθετα, και στις δώδεκα εκδοχές που αναφέρονται στην κακιά μητριά, αυτή είτε πεθαίνει είτε εξαφανίζεται στο τέλος. Με αυτό τον τρόπο εξουδετερώνονται όλες οι πηγές κινδύνου για τα παιδιά. Επιπρόσθετα, ο θάνατος ή η εξορία αποτελούν δίκαιη τιμωρία της μητριάς, αφού είναι αυτή που πείθει τον ξυλοκόπο να εγκαταλείψουν τα παιδιά, για δικούς της εγωιστικούς λόγους και συχνά παρουσιάζεται να λέει ψέματα στα παιδιά, να τα κλειδώνει και να τα ξεγελά. Γενικά, οι ελληνικές εκδοχές του παραμυθιού που διατηρούν τη «μητριά», δε δείχνουν καμία αναστολή στο να την παρουσιάσουν ως την κακιά της ιστορίας, διατηρώντας τους παραλληλισμούς ανάμεσα στη μητριά και την κακιά μάγισσα, καθώς και οι δύο εξουδετερώνονται στο τέλος. Από την άλλη, παρουσιάζονται απρόθυμες να απεικονίσουν αρνητικά μια βιολογική μητέρα, η οποία κατά το κοινωνικά αποδεκτό πρότυπο πάντα νοιάζεται και φροντίζει για τα παιδιά της.

Η Tatar θεωρεί πως ο αφηγηματικός πυρήνας του «Χάνσελ και Γκρέτελ» είναι η υπερίσχυση των παιδιών-πρωταγωνιστών τα οποία απειλούνται από «ενήλικες-αρπακτικά». Το συγκεκριμένο παραμύθι, όπως και πολλά άλλα, αντιμετωπίζει υπαρκτές φοβίες που σχετίζονται με την εγκατάλειψη, την πείνα, ή ακόμη και τον κανιβαλισμό, παρουσιάζοντας νεαρούς πρωταγωνιστές να ενώνουν τις δυνάμεις τους και να νικούν τέρατα τα οποία τους απειλούν, στο σπίτι ή στο δάσος (2002: 44). Οι εκδοχές του «Χάνσελ και Γκρέτελ» που υποβαθμίζουν το θέμα της εγκατάλειψης, παρουσιάζοντας στοργικούς ενήλικες που νοιάζονται για τα παιδιά, υποβαθμίζουν τον αφηγηματικό πυρήνα της ιστορίας, τη συναισθηματική και νοηματική επίδραση της αφήγησης. Αυτές οι εκδοχές εικάζουν έναν εννοούμενο αναγνώστη που είναι υπερβολικά μικρός και ευαίσθητος για να έρθει σε επαφή με το θέμα της εγκατάλειψης. Ιδεολογικοί/πολιτισμικοί παράγοντες μπορεί επίσης να παίζουν το ρόλο τους σε αυτές τις εκδοχές, καθώς οι άρρηκτοι οικογενειακοί δεσμοί και η γονική ευθύνη, ακόμη και μετά την ενηλικίωση των παιδιών, κατέχουν κεντρική θέση στην κυρίαρχη ελληνική ιδεολογία.

Μπορεί οι παρεμβάσεις στο ρόλο και την ταυτότητα της μητριάς να είναι οι πιο σημαντικές, όμως δεν είναι οι μοναδικές. Οι περισσότερες εκδοχές απαλείφουν, για παράδειγμα, θρησκευτικές αναφορές της ιστορίας, του τύπου «Ο καλός Θεός θα μας προστατεύσει» (Tatar, 2002: 49) ή «Καλέ Θεέ, βοήθησέ μας!» (54). Μόνο πέντε εκδοχές διατηρούν αυτές τις αναφορές, από τις οποίες οι τρεις ανήκουν στην κατηγορία των παλαιών εκδόσεων. Η σύγχρονη ελληνική παιδική πεζογραφία έχει απομακρυνθεί από τη θρησκευτικότητα, η οποία υπήρξε στενά συνδεδεμένη με το διδακτισμό. Επομένως, οι σύγχρονες ελληνικές μεταφράσεις του «Χάνσελ και Γκρέτελ» ακολουθούν τη γενικότερη τάση του ελληνικού πολυσυστήματος. Η

Shavit υποστηρίζει ότι οι μεταφραστές παιδικών κειμένων προσαρμόζονται χωρίς δεύτερη σκέψη στις συμβάσεις του πολυσυστήματος της χώρας υποδοχής (172).

Τρομακτικές περιγραφές της μάγισσας και του θανάτου της επίσης αποφεύγονται, αφού αυτές είτε αφαιρούνται εντελώς είτε επαναδιατυπώνονται με πιο «ήπιο» τρόπο. Παρολαυτά, το κανιβαλιστικό στοιχείο διατηρείται σε όλες τις εκδοχές. Το σπίτι της μάγισσας, το οποίο είναι φτιαγμένο από γλυκά σε είκοσι μία από τις είκοσι δύο εκδοχές, και η κανιβαλιστική τάση της μάγισσας φαίνεται να θεωρούνται «σημεία κατατεθέν» της συγκεκριμένης ιστορίας. Η τρίτη σταθερά έχει να κάνει με τους ρόλους των δύο φύλων, δηλαδή του Χάνσελ και της Γκρέτελ, οι οποίοι είναι αρκετά στερεοτυπικοί (με εξαίρεση το δυναμισμό της Γκρέτελ στη σκηνή που σπρώχνει τη μάγισσα μέσα στο φούρνο).

Η κυρίαρχη τάση στις μεταφράσεις που έχουμε μελετήσει είναι η «απλουστευτική αφήγηση» (reductive narrative), αυτό που η O'Sullivan περιγράφει ως την τάση να παραλείπονται κάποια στοιχεία, να αποκόπτονται ολόκληρα κομμάτια από το κείμενο, και να απλουστεύεται ο ρόλος του εννοούμενου αναγνώστη στο κείμενο (115). Ένα ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η εκδοχή η οποία καταφέρνει να αφηγηθεί την ιστορία σε μόλις δώδεκα προτάσεις (Susseta Hellas, χ.χ.). Δεν είναι όλες οι εκδοχές τόσο απλουστευτικές, αλλά μια γενική απλουστευτική τάση παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις ελληνικές εκδόσεις που έχουμε μελετήσει. Δώδεκα εκδοχές, για παράδειγμα, κρατάνε μόνο μία είσοδο/εγκατάλειψη των παιδιών στο δάσος, αυτήν κατά την οποία ο Χάνσελ αφήνει ψίχουλα πίσω του, διαγράφοντας την πρώτη κατά την οποία αφήνει άσπρα χαλίκια.

Αυτή η απλουστευτική αφήγηση θα μπορούσε να αποδοθεί στην, απ' ότι φαίνεται, κοινή εκτίμηση μεταφραστών και εκδοτών σχετικά με τη μειωμένη αναγνωστική ικανότητα ή και υπομονή των νεαρών αναγνωστών στους οποίους απευθύνονται οι εκδόσεις τους. Συγκρίνοντας τη μετάδοση των κλασικών της παιδικής λογοτεχνίας με αυτήν της λογοτεχνίας για ενήλικες, η O'Sullivan παρατηρεί ότι οι μεταφραστές της παιδικής λογοτεχνίας προχωρούν με πολύ μεγαλύτερη ευκολία σε αυθαίρετες διαφοροποιήσεις. Το αποδίδει αυτό στην εντονότερη προσπάθεια των μεταφραστών για παιδιά να καταστήσουν το κείμενο πιο «κατάλληλο» για τους αναγνώστες τους (145). Η ίδια επίσης εξηγεί πως τα κλασικά της παιδικής λογοτεχνίας αποτελούν περισσότερο φαινόμενο της αγοράς παρά λογοτεχνικό φαινόμενο, αφού «κλασικά» θεωρούνται εκείνα τα παιδικά βιβλία που εξακολουθούν να έχουν ζήτηση για πολλά χρόνια. Και καθώς η έμφαση εδώ είναι στη θετική υποδοχή του κειμένου, και όχι τόσο στη διατήρηση της λογοτεχνικής του ποιότητας, η εκδοτική βιομηχανία είναι αυτή που τελικά καθορίζει ποια εκδοχή ενός κλασικού έργου θα καταλήξει στα χέρια του παιδιού-αναγνώστη (145 - 147).

Παρολαυτά, έχουμε εντοπίσει οχτώ εκδοχές οι οποίες κρατούν τα περισσότερα στοιχεία του παραμυθιού και, σε κάποιο βαθμό, αποφεύγουν την απλουστευτική αφήγηση. Θα κατατάσσαμε αυτά τα οχτώ κείμενα στην κατηγορία που η O'Sullivan ονομάζει «λογοτεχνική μετάφραση» (literary translations), δηλαδή μετάφραση η οποία προσπαθεί να αποδώσει όσο πιο πιστά γίνεται το κείμενο-πηγή, διατηρώντας την αισθητική του πολυπλοκότητα (O'Sullivan 146). Αυτό, βέβαια, συχνά σημαίνει ότι η μετάφραση περισσότερο απευθύνεται στον ενήλικα αναγνώστη ή μελετητή παρά στο παιδί-αναγνώστη της χώρας υποδοχής. Η Gillian Lathey

περιγράφει μια παρόμοια προσέγγιση σε μια αγγλική μετάφραση του Πινόκιο: «Η κύρια έγνοια του Lawson Lucas ήταν η δημιουργία μιας ακαδημαϊκής έκδοσης του κλασικού κειμένου, προκρίνοντας τον ενήλικο διανοούμενο αναγνώστη και χάνοντας κάποια από την αφηγηματική δεινότητα του Κολόντι» (6).

Γενικά, θα λέγαμε ότι η κάθε εκδοχή από αυτές που έχουμε μελετήσει είναι προσαρμοσμένη στη λειτουργία (function) που αυτή ενδέχεται να έχει μέσα στο σύστημα που την υποδέχεται. Μια λογοτεχνική μετάφραση του «Χάνσελ και Γκρέτελ» (Λιβάνης, 2005) για παράδειγμα, αναγνωρίζει τον ενήλικα αναγνώστη στο οπισθόφυλλο, όπου αυτοπεριγράφεται ως «συλλεκτική έκδοση» η οποία απευθύνεται σε μικρούς και μεγάλους. Από την άλλη, μια απλουστευτική εκδοχή (Modern Times, 2010) τονίζει στο οπισθόφυλλό της πως απευθύνεται σε αρχάριους αναγνώστες και, όπως εξηγεί, γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιεί απλό λεξιλόγιο, μεγάλη γραμματοσειρά, οπτική υποστήριξη και επανάληψη. Η λειτουργία αυτής της έκδοσης είναι περισσότερο εκπαιδευτική (διδασκαλία της ανάγνωσης) παρά λογοτεχνική.

Καταληκτικά, θα λέγαμε πως αυτό που είναι ίσως το πλέον ανησυχητικό είναι ακριβώς η επικέντρωση της πλειοψηφίας των εκδοχών που έχουμε μελετήσει σε μη-λογοτεχνικές λειτουργίες, αφού δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε παράγοντες που περισσότερο έχουν να κάνουν με τους νόμους της αγοράς παρά με οτιδήποτε άλλο. Όπως έχουμε προαναφέρει, αυτές οι εκδόσεις υποβαθμίζουν τον αφηγηματικό πυρήνα και το αφηγηματικό σθένος της κλασικής ιστορίας των Grimm. Οι Frey και Griffith αναγνωρίζουν ως κύρια στοιχεία των κλασικών έργων τη «σοκαριστική εμπειρία» (shocking experience) και το «παράξενο» (strangeness) (ix), ενώ οι Lathey (6) και O'Sullivan (134) θεωρούν ότι κεντρικό στοιχείο του κλασικού παιδικού έργου είναι η απήχηση σε διττό ακροατήριο (παιδιά και ενήλικες). Στην πλειοψηφία των εκδοχών που έχουμε μελετήσει, δυστυχώς, χάνεται ένα μεγάλο μέρος των πιο πάνω στοιχείων, λόγω της απλουστευτικής αφήγησης που φαίνεται να προτιμάται και της άκριτης προσαρμογής στο πολυσύστημα της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόφωνες εκδοχές του «Χάνσελ και Γκρέτελ»

- Grimm, Jacob, and Wilhelm Grimm. “Το σπίτι με το ψωμί από πιπερόριζα” , *Παγκόσμιος Ανθολογία Παραμυθιού*. Μετφρ. Μανώλης Φουρτούνης, Αθήνα: Ανθολογία χ.χ. 167-169.
- _____. “Χάνσελ και Γκρέτα” . *Ο Θαυμαστός Κόσμος των Αδελφών Γκριμμ* . Μετφρ. Στρατής Τσίρκας. Αθήνα: Οι φίλοι του παιδιού χ.χ. 57-68.
- _____. “Χάνσελ και Γκρέτελ”. *Τα ταξίδια του Κοντορεβυθούλη και άλλα παραμύθια* . Μετφρ. Μ. Βεβετούλια: Άγκυρα, χ.χ. 10-19.
- _____. “Ο Γιαννάκης και η Αννέτα” . *Τα αγαπημένα μου παραμύθια*. Αθήνα: Άγκυρα χ.χ.
- _____. “Τα δυο αδέλφια” . *Εγκυκλοπαίδεια των Παραμυθιών V.2* . Αθήνα: Στρατίκης, χ.χ. 32-39.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Αθήνα: Susaeta Hellas, χ.χ.

- _____. “Χάνσελ και Γκρέτελ” . *Καιρός για παραμύθια* . Αθήνα: Ορφανίδης, 1982.
- _____. “Χανς και Γκρέτε” . *Παραμύθια απ’ όλο τον κόσμο*. Μετφρ. Ζωή Μπέλλα. Αθήνα: Gutenberg, 1986, 46-48.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Μετφρ. Ειρήνη Μάρρα: Αθήνα: Κέδρος 1993.
- _____. “Χάνσελ και Γκρέτελ” . *Ο Θησαυρός των παραμυθιών*. Αθήνα: DS-MAX, 1994.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Έλενα Γαλανοπούλου. Αθήνα: Καστανιώτης, 1996.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Αθήνα: Αναζήτηση, 1999.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Τατιάνα Γαλάτουλα. Αθήνα: Modern Times: 1999.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Πηνελόπη Καραπατσοπούλου. Αθήνα: Ανέμη, 2000.
- _____. *Ο Χάνσελ και η Γκρέτελ* . Μετφρ. Ερμιόνη Σακελλαροπούλου. Λιβάνης, 2003.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Αργυρώ Κοκορέλη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Πατάκης, 2003.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Μετφρ. Στέλλα Βαρελλά. Αθήνα: Μίνωας, 2005.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ*. Μετφρ. Σοφία Γιαννέτσου. Αθήνα: Καθημερινή, 2008.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Μετφρ. Ρέβα Ρώσση-Ζαίρη. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2010.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Μετφρ. Πάμελα Λύτρα. Αθήνα: Modern Times, 2010.
- _____. *Χάνσελ και Γκρέτελ* . Μετφρ. Βαγγέλης Τασιόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2010.

Άλλες Πηγές

- Hollindale, Peter. *Ideology and the Children's Book*. Woodchester: Thimble Press, 1988.
- Lathey, Gillian, ed. Introduction. *The Translation of Children's Literature: A Reader*. Clevedon: Multilingual Matters, 2006. 1-12.
- Minier, Márta. “Linguistic Inventions, Culture-specific Terms and Intertexts in the Hungarian Translations of *Harry Potter*.” *No Child is an Island: The Case of Children's Literature in Translation*. Ed. Pat Pinsent. Linchfield: Pied Piper, 2006. 119-137.
- O’Sullivan, Emer. *Comparative Children's Literature*. New York: Routledge, 2005.
- Panaou, Petros, and Tasoula Tsilimeni. “The Implied Reader of the Translation: Picture Books and ‘Normal Children’ Translated from One Language/Culture to Another.” *Handbook of Research on Children's and Young Adult Literature*. Eds. S. Wolf, K. Coats, P.A. Enciso, and C. Jenkins. New York: Routledge, 2011: 419-427.
- Protoporia IT & Batsioulas Solutions. *Protoporia*. Web. 4 Sept. 2011.
- Shavit, Zohar. “Translation of Children's Literature as a Function of Its Position in the Literary Pylsystem.” *Poetics Today* 2.4 (1981): 171-179.
- Tatar, Maria. *The Annotated Classic Fairy Tales*. New York: Norton, 2002.